

ZAKOŃCZENIE

Wykorzystanie procesu prania brudnych pieniędzy przez zorganizowane formacje przestępcze, będące nieformalną, gospodarczą potęgą współczesnego świata, ma znaczenie strategiczne dla zorganizowanej przestępczości. Umożliwia bowiem „legalne skonsumowanie” gigantycznych sum pieniędzy pochodzących z nielegalnych oraz nieujawnionych źródeł. Istota cech procesu prania brudnych pieniędzy w zakresie skłonności systemu działań przestępczych do:

a) osiągnięcia stopnia finalnego procesu legalizacji środków finansowych z dowolnej jego fazy,

b) perfekcyjnie opanowanej samoregulacji w zakresie natężenia zjawiska,

c) uzyskania stanu stabilności w relacjach z najbliższym otoczeniem,

spowodowała, że proces legalizacji środków finansowych charakteryzuje się dużą zdolnością przystosowawczą. Harmonizuje się z każdym otoczeniem, funkcjonuje w:

a) państwach rozwiniętych, których społeczeństwo jest głównym konsumentem narkotykowego biznesu,

b) strukturach procesu europejskiej integracji międzynarodowej,

c) państwach dokonujących transformacji ustrojowych,

d) państwach totalitarnych i powszechnego ubóstwa.

Dokonujące się przeobrażenia polityczno-gospodarcze w Europie Środkowej zobligowały polskie władze państwowe do podjęcia działań zapobiegawczych, które scharakteryzowano jako pewnego rodzaju rewolucję, jaką polskie prawo karne przeszło w tym zakresie na przełomie XX i XXI wieku.¹⁴⁴ Jednym z najważniejszych elementów strategii przeciwdziałania zjawisku prania brudnych pieniędzy jest kształtowanie zachowań osób narażonych na nieświadome uczestnictwo w procesie legalizacji wartości majątkowych w ramach wykonywanych czynności zawodowych. Absolwenci wyższych uczelni są potencjalnymi pracownikami instytucji finansowych. W tym znaczeniu przedstawione wyniki badań mogą stanowić jeden z istotnych elementów wpływających na obecny poziom wiedzy o postawach Polaków wobec zjawiska prania brudnych pieniędzy.

Wyniki badań, upoważniają do zdefiniowania obrazu zorganizowanej przestępczości jako gigantycznego potencjału o nieograniczonych możliwościach technicznych i finansowych, dążącego do zdominowania i podporządkowania dziedzin życia publicznego głównie poprzez narkotykowy biznes i rozwój tradycyjnych form przestępczości, takich jak: zabójstwa i porwania na zlecenie oraz terroryzm, zastraszanie w celu ściągnięcia haraczy. Za wiodące działania operacyjne w ramach procesu legalizacji środków finansowych respondenci uznali: wystawianie fałszywych faktur, przemyt oraz wymianę środków finansowych w bankach i kantorach. W obydwu przypadkach definiowania obszarów zainteresowania zorganizowanej przestępczości jak i klasyfikowania metod legalizacji środków finansowych, respondenci nie wskazali najnowszych dziedzin bezpośrednio związanych z międzynarodowym procesem integracji w ramach Unii Europejskiej. Przestępstwa o charakterze finansowym zostały sklasyfikowane w dalszej części listy. Dostrzegając powagę zagrożenia jakie stwarza

---

¹⁴⁴ *Materiały prasowe. Generalnego Inspektora Informacji Finansowej w Ministerstwie Finansów Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa: Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej 2003.*

proceder prania brudnych pieniędzy dla stabilności systemów finansowych, ponad trzy czwarte respondentów wyraziło przekonanie, że pranie brudnych pieniędzy jest groźne i bardzo groźne dla systemów bankowych.

Interesujące wydaje się silne zróżnicowanie w zakresie wyrażonych opinii dotyczących zainteresowania zorganizowanej przestępczości procesem prania brudnych pieniędzy. Na pytanie zamknięte, sugerujące odpowiedź, ponad 95 % odpowiedziało „tak”, natomiast w ramach pytania otwartego, pogląd ten podzieliło 10,94 % respondentów.

W przedstawionym zestawieniu uwagę zwracają dwie informacje dotyczące ilości osób słyszących o jakichkolwiek wydarzeniach związanych z procesem prania brudnych pieniędzy i o jakichkolwiek inicjatywach oraz działaniach zapobiegawczych legalizacji środków finansowych. O praniu brudnych pieniędzy słyszało 47,92 % respondentów, a o działaniach zapobiegawczych 14,34 %. W wyrażonych opiniach dostrzega się silny wpływ publicznie prowadzonej debaty na temat powiązań elit politycznych ze światem przestępczym. Dominowała afera paliwowa (6,42 % próby badawczej), pośrednią grupę stanowiły afery: PZU (2,64 %), Rywina (2,54 %) i FOZZ (2,26 %). Konkludując wyniki badań w zakresie źródeł informacji z ich jakością i ich znaczeniem dla respondentów, można stwierdzić, że jest to wiedza głównie uzyskana z dwóch źródeł: radia i telewizji, które wskazało trzy czwarte respondentów. W przypadku wydarzeń związanych z praniem pieniędzy: prasa 79,53 %, telewizja 89,76 %. Natomiast w przypadku działań zapobiegawczych: prasa 76,32 %, telewizja 71,05 %. Pomimo pozytywnej oceny radia (85,28 %), telewizji (86,79 %) i prasy (84,15 %) jako źródeł „wiarygodnych” i „raczej wiarygodnych informacji”, respondenci krytycznie wypowiedzieli na temat obszerności przekazywanych wiadomości o patologiach ekonomiczno-finansowych. Studenci stanowiący łącznie 68,84 % postulowali, aby „współczesny człowiek” rozumiał (32,69 %) wpływ niebezpiecznej roli prania brudnych pieniędzy, jako wyspecjalizowanej dziedziny zorganizowanej przestępczości, na systemy gospodarcze i był przygotowany do dokonania oceny (36,15 %) wydarzeń w zakresie realnego zagrożenia oraz jakości inicjatyw i działań dotyczących zapobieganiu zjawisku. Potrzebie przeprowadzenia kampanii informacyjnej, dotyczącej patologii ekonomiczno-finansowej, adresowanej do społeczeństwa uzasadniają wyniki dwóch tematów prowadzonych badań:

- a) powołania przez Sejm Generalnego Inspektora Informacji Finansowej,
- b) uzasadnienia przez respondentów konieczności realizacji takiej kampanii.

Instytucję specjalnie powołaną przez Sejm do zwalczania procesu prania brudnych pieniędzy wskazało 2,64 % respondentów. O potrzebie realizacji takiej kampanii wypowiedziało się 87,17 % („tak” – 36,23 %; „raczej tak” – 50,94 %).

Przekonanie respondentów o znaczącej roli mediów w procesie kształtowania opinii społecznej jest duże. Uważają bowiem (38,11 %), że brak wyczerpującego serwisu informacyjnego o rzeczywistym zagrożeniu i istocie przestępstw zorganizowanej przestępczości wpłynęło w istotny sposób na postrzeganie zagrożenia ze strony przestępstw pospolitych. 70,48 % studentów stwierdziło, że napady i rozboje, pomimo zdecydowanie mniejszej szkodliwości społecznej, spotykają się z natychmiastową reakcją społeczeństwa w przeciwieństwie do przestępstw ukrytych, dokonanych przez zorganizowane grupy przestępcze. Niepokojące jest przekonanie studentów (14,34 %), że przestępstwa pospolite o znacznie mniejszej szkodliwości społecznej dotyczą nas wszystkich, a przestępstwa zorganizowanej przestępczości tylko nielicznych.

Znacząca grupa studentów (69,81 %) nie podzielała opinii, „że pierwszy milion w biznesie należy ukraść”. 32,08 % respondentów uzasadniło swoją decyzję niemoralnym postępowaniem, bez wskazania imperatywu etycznego. Drugą grupę (18,87 %) stanowiły osoby będące przekonane o skuteczności uczciwego działania, uzasadnionego zdrowym rozsądkiem. Bardzo interesujące pod względem dalszego

wykorzystania wyników badań podczas przygotowywania programów edukacyjnych na temat, szeroko rozumianego prania brudnych pieniędzy, są wypowiedzi respondentów dotyczące rzymskie maksymy „Pecunia non olet” – pieniądze nie śmierdzą. Zastanawiająca jest równowaga głosów utożsamiających się z maksymą (41,13 %) oraz osób nie akceptujących jej (38,87 %). Uzupełnieniem wyrażonych opinii są ich uzasadnienia:

- a) niemoralne postępowanie, decydują o tym względy etyczne – 16,60 %,
- b) tylko pieniądze kradzione śmierdzą – 14,34 %,
- c) pieniądze posiadają czarującą moc, bez względu skąd pochodzą – 13,58 %,
- d) w trudnej sytuacji można zaakceptować pieniądze pochodzące z nielegalnego źródła – 9,06 %.

Ważnym elementem obrazu postaw Polaków wobec zjawiska prania brudnych pieniędzy oraz patologii o charakterze ekonomiczno-finansowym był osobisty stosunek do wydarzeń, ocenianych poprzez pryzmat przekonań religijnymi. Bez względu na to, czy interpretacji wydarzeń dokonali katolicy, czy osoby odrzucające religię, ocena była podobna.

Jednym z głównych celów prowadzonych badań był cel utylitarny, którego istota polegała na wskazaniu możliwości praktycznego wykorzystania dorobku prowadzonych badań nad zjawiskiem prania brudnych pieniędzy. Uzyskane wyniki uzasadniają wyartykułowaną potrzebę w ramach wstępu do niniejszej pracy o zasadności postulowania ich dalszego wykorzystania w następujących dziedzinach:

1. Dalszych badań nad problematyką postaw Polaków wobec wprowadzenia do obrotu wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych i nieujawnionych źródeł.
2. Edukacyjnym dla studentów wyższych uczelni oraz uczniów szkół średnich zdobywających wiedzę w zakresie bankowości i finansów.
3. Materiałów pomocniczych dla osób kształtujących elementy programów edukacyjnych dla szkół średnich i wyższych w zakresie opracowania strategii prezentacji rzeczywistego wpływu patologii o charakterze ekonomiczno-finansowym, w tym procesu prania brudnych pieniędzy, na poprawne funkcjonowanie krajowych i międzynarodowych systemów prawno-ekonomicznych.
4. Sugestii dla osób prowadzących zajęcia szkolne bądź akademickie w zakresie etyki biznesu
4. Materiałów szkoleniowo-poglądowych dla personelu instytucji finansowych.

BIBLIOGRAFIA

1. Literatura przedmiotu

1. „Badania rynkowe i marketingowe”. Praca zbiorowa pod redakcją Kramer J. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1994
2. von Bertalanffy L. „Ogólna teoria systemów Postawy, rozwój, zastosowania“. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1984
3. Bojarski J. „Przestępstwa związane z działalnością banków”. TNOiK, Toruń 2001
4. Dziennik Ustaw nr 115, poz. 1203 z 21 grudnia 2000r. Rozporządzenie Ministra Finansów w sprawie określenia krajów i terytoriów stosujących konkurencję podatkową
5. Dziennik Ustaw nr 116, poz. 1216 z 16 listopada 2000r. O przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałaniu finansowania terroryzmu
6. Dziennik Ustaw nr 72, poz. 665 z 12 czerwca 2002r. Ustawa Prawo bankowe
7. Dziennik Ustaw nr 169, poz. 1385 z 11 października 2002r. Ustawa o elektronicznych instrumentach płatniczych
8. Gilinskiy Y. „The Russia and criminal today”. Przegląd Policyjny nr 3 / 2001
9. Gilmore C. W. „Brudne pieniądze: metody przeciwdziałaniu praniu pieniędzy”. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1999
10. Grzechnik J. „Bankowość internetowa”. Internetowe Centrum Promocji, Gdańsk 2000
11. Kaczmarczyk S. „Badania marketingowe metody i techniki”. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1996
12. Kędzior Z., Karcz K. „Badania marketingowe w praktyce”. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1996
13. Kodeks karny. Polskie Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa – Poznań 2004
14. Lernell L. „Współczesne zagadnienia polityki kryminalnej. Problemy kryminologiczne i penologiczne”. Wydawnictwo Prawnicze, Warszawa 1978
15. von Mises L. „Biurokracja“. Instytut Liberalno-Konserwatywny. Lublin 1998
16. Pracki H. „Obrót gospodarczy pod ochroną, przepisy prawne, komentarze”. INFOR, Warszawa 1995
17. Raportu Krajowego Polska, Korupcja i polityka antykorupcyjna, Programu Monitoringu Akcesji do Unii Europejskiej (UE). Fundacja im. Stefana Batorego Warszawa 2000.
18. Sobczyk M. „Statystyka”. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997
19. Walesiak M. „Metody analizy danych marketingowych”. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996
20. Wąsowski K., Wąsowski W. „Pranie brudnych pieniędzy, poradnik dla bankowców”. Biblioteka Menedżera i Bankowca. Warszawa 2001 r.
21. Wotava M. „Podatkowe raje”. Małopolska Oficyna Wydawnicza „Korona”, Kraków 2000
22. „Zarys historii Europy, XX wiek (1900 – 1945)”. Praca zbiorowa pod redakcją Jackson J. Świat Książki Warszawa 2004

2. Pozostałe materiały publikowane

1. Adamowicz P. „Pranie pieniędzy”. Rzeczpospolita 2000.03.06
2. Bartosiak A. „Zakazany owoc lepiej smakuje”. Rzeczpospolita 2003.03.14
3. Biernacki M. „Test na mafię”. Gazeta Wyborcza 2002.09.16
4. Borycki G. „Wywiad finansowy tropi terrorystów”. Rzeczpospolita 2001.10.04
5. „Bрудna forsa”, ADA. Gazeta Wyborcza 2002.09.21
6. Czajkowska M. „Bрудny pieniądz musi smerfować”. Gazeta Wyborcza 2002.03.29
7. „Cyna z autami i słupami”, BLIK, KOZ. Rzeczpospolita 2003.11.14
8. Dańko I. „Kamienice. Dlaczego pod Wawelem jest bezpieczniej”. Gazeta Wyborcza 2001.11.23
9. Daszczyński R. „Kant czy kantor”. Gazeta Wyborcza 2001.03.07
10. „Do prania nie wezmę”. Mas, MD. Gazeta Wyborcza 1994.03.22
11. Dobiecki G. Raj dla rosyjskich gangsterów. Rzeczpospolita 2002.04.12
12. „Dyrektorka i główna księgowa podejrzane o pranie brudnych pieniędzy”, R. S. Rzeczpospolita 2001.01.11
13. Fedorowicz H. „Nie zamierzają donosić”. Rzeczpospolita 200.10.02
14. Fijałek K. „Kamienice. Gangsterzy inwestują w krakowskie nieruchomości”. Gazeta Wyborcza 2001.11.23
15. „Jak poprawić reputację banków”, A.B. Rzeczpospolita 1998.01.01
16. Jasiński W. „Nie puszcza brudu”. Rzeczpospolita 2002.09.17
17. Jasiński W. „Wspólny problem międzynarodowej społeczności”. Rzeczpospolita 1998.12.11
18. Kasznia P., Wągrowska M. Mocarstwa kontra terroryści. Rzeczpospolita 1996.07.30
19. Kęsicka K. „Pieniądze w pralni”. Gazeta Wyborcza 1993.04.19
20. Kościński P. „Pranie elektronicznych pieniędzy”. Rzeczpospolita 1996.03.25
21. Kościelniak P. „Technika wyprzedza policję”. Rzeczpospolita 1999.03.18
22. Kowalski M. „Wielka pralnia”. Gazeta Wyborcza 2001.09.29
23. Lentowicz Z. „W pościgu”. Rzeczpospolita 2003.06.09
24. Lewandowska I. „Przelewy transgraniczne”. Rzeczpospolita 2004.05.17
25. Łuczka M. „Raport Rady Europy. Legalizacja brudnych pieniędzy w Polsce. Bezkarne pranie”. Rzeczpospolita 2000.02.11
26. „Mafia do dwudziestej potęgi”, MAK. Gazeta Wyborcza 1997.02.17
27. Marszałek A. „Kantor wymiany brudnych walut”. Rzeczpospolita 200.06.28
28. Marszałek A. „Polsko-wietnamskie pranie pieniędzy”. Rzeczpospolita 1996.12.27
29. Marszałek A. „Pranie brudnych pieniędzy”. Rzeczpospolita 2000.07.22
30. Marszałek A., H. K. „Enigma” wytropiła „Słowika” Rzeczpospolita 2001.10.24
31. Materiały prasowe Banking Information Technologies Ltd. Oddział w Polsce
32. Matusz J. „Cypryjskie interesy”. Rzeczpospolita 2002.10.19
33. Merta T., Pacewicz A., Strzemieczny J., Żmijewska S. „Scenariusz zajęć dla gimnazjum, Młodzi przeciw korupcji”. Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2004
34. Merta T., Pacewicz A., Strzemieczny J., Żmijewska S. „Scenariusz zajęć dla szkół średnich, Młodzi przeciw korupcji”. Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2004
35. Niklewicz K. „Raport o podatkowych rajach. Pralnia Luksemburg?”. Gazeta Wyborcza 2002.01.23
36. „Nie jest bezpiecznie”. A. Mr. Rzeczpospolita 2004.06.15
37. Radzinowicz W. „Pralnia w kantorze”. Gazeta Wyborcza 1993.04.22

38. „Raport karjowy Polska, Korupcja i polityka antykorupcyjna, Program Monitoringu Akcesji do Unii Europejskiej”. Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2000
39. „Streszczenie raportu z drugiej rundy oceny dotyczącej Polski”. Generalny Inspektor Informacji Finansowej, Ministerstwo Finansów Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2003
40. „Szansa na sukces w walce z gangami”, A. Ł., Rzeczpospolita 2002.03.18
41. Walczak S. „Importerzy z kartelu”.
42. Walczak S. „Rabini oskarżeni o pranie pieniędzy”. Rzeczpospolita 1997.06.19
43. Walczak S. „Uderzenie w kartel z Cali szkodzi gospodarce Kolumbii”. Rzeczpospolita 1995.11.28
44. Walczak S. Rosyjska mafia na Karaibach. Rzeczpospolita 1996.10.21
45. Wróblewski B. „227 za szlak” Gazeta Wyborcza 2002.07.24
46. Wróblewski B. „Wańka-wstańka”. Gazeta Wyborcza 2002.08.10/11
47. Wróblewski B., Olszewski K. „Gang białej damy”. Gazeta Wyborcza 2001.10.04
48. Wójcik J. W. „Zachować czujność”. Rzeczpospolita 2002.02.20
49. Wójcik J. „Problem, który narasta”. Rzeczpospolita 1997.03.14
50. Wójcik J. „W każdym banku”. Rzeczpospolita 1997.08.08
51. Zadworny A. „Jak gang inwestował”. Gazeta Wyborcza 2002.03.02
52. Zadworny A. Jachowicz J. „Za zdrowie? Pruszkowa?”. Gazeta Wyborcza 2002.06.13
53. „Zniknęło 700 tysięcy złotych”. Rzeczpospolita 2002.01.19